

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. —
 Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.
 Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr.,
 dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenec sme pred c. k. sodnijami zopet Slovenec biti.

Uže davno bilo je zaukazano, da morajo sodnije na Slovenskem, ako se zahteva ali potreba nanaša, slovenščino rabiti. Naenkrat pa je letošnje spomlad to bilo ustavljeno. No, sedaj je pala ova opovira, slovenščina, mili naš domači jezik, dobila je na domačih tleb svoje pravice nazaj. Slovenec sme na Slovenskem tudi pred ces. kralj. sodnijami Slovenec biti. Velevažna reč je se pa tako razmotavala:

V Kamniku na Kranjskem je Peter Keber zaradi motenja posestva tožil sosedo Jož. Mazoviča in Andreja Rančigaja. Nobeden ne zna nemški. Pri sodnji v Kamniku obravnavalo je se toraj vse slovenski in sodnik je tudi pismeno razsodbo dal v slovenščini. Obsojena stranka je se pritožila in vsa reč je naposled prišla v Gradec pred višjo deželsko sodnijo, katerej predsednik je vitez plem. Waser. Ta je precej zaukazal sodniku v Kamniku, da ima od strank slovensko razsodbo tirjati nazaj in jo nadomestiti z nemško; kajti le nemščina je sodnijsk jezik.

Zoper ta g. Waserjev zaukaz je pritožba dalje šla na Dunaj pred c. k. najvišje sodišče, kojemu predsednik je bivši minister Stremayer. Ta je v razsodbi od 16. februarja 1881. potrdil to, kar je vitez plem. Waser bil zaukazal, češ, da je od one dobe, ko je občni sodnijski red (Allg. Gerichts-Ordnung) obveljal, na Kranjskem nemški jezik izključljivo pri sodnijah deželsko-navadni jezik in se toraj imajo nemščine posluževati obedve stranki, njuni odvetniki, in se potem samo ob sebi razume, da se morejo tudi sodnijske odločbe in razsodbe edino le nemški dajati; višja deželska sodnija v Gradcu je toraj zelo pravilno postopala zastran sodnije v Kamniku, kajti tam je le nemščina sodnijski jezik. Tako je razsodilo najvišje c. k. sodišče Dunajsko.

Ko je plem. Waser ovo razsodbo, sodnijo v Kamniku zadevajočo, bil iz Dunaja prejel, jo je

ne samo tej sodnji najavil, ampak doposlal jo je vsem sodnijam svojega nadsodnijskega okroga na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem, to pa z okrožnico od 2. marca 1881 štev. 3005. Nasledek temu je bil, da sodnije na Slovenskem niso več sprejemale nobenih slovenskih vlog, kar je se vé Slovenec nemilo dirnolo.

To je zazvedel na Dunaj minister pravosodja, g. dr. Pražak, ter je ta mesec odločno zavrnil vse, kar se je bilo slovenščini na kvar zgodilo. Isti plem. g. Waser, ki je 2. marca t. l. razposlal prvo okrožnico, moral je 12. okt. 1881 vsem svojim sodnijam najaviti drugo okrožnico, prvej nasprotno. Ova velevažna druga okrožnica se po „Slov. Narodu“ štev. 241 tako glasi:

„Gledé na ukaz visokega c. kr. justičnega ministerstva od 6. oktobra 1881, št. 15.537, kateri je tu sem došel s prezidijalno noto od 8. oktobra 1881, št. 7827, objavi se c. kr. . . . sodnji v imena justičnega ministerstva naslednje: C. kr. justičnega ministerstva se je vsled preiskave, vršeče se pri jednej okrajnej sodnji na Kranjskem, polastila skrb, da ta . . . sodnija določi c. kr. najvišjega sodišča od 16. februarja 1881, št. 1697, katera določba se je tej . . . sodnji vsled sklepa c. kr. nadsodnije v Gradcu od 2. marca 1881, št. 3005 objavila, gledé uporabljenja zakonitnih zapoved, katere veljajo o rabi deželnega jezika pred sodnijami, prilaga veziven pomen.

Justično ministerstvo pa je čutilo potrebo, to sodnijo tako poučiti, da omenjena najvišjega sodišča določba s tem, da se je vsled nadsodnijskega sklepa objavila sodnijam, svojega značaja, to je, značaja v specijelnem slučaju izdane določbe, kratko nikar izgubila nij, da ta določba vsled omenjenega sklepa tudi nij dobila pomena, ki bi sezal čez §. 12 obč. drž. zak., tako da se ima sodnija tudi v prihodnje pri uporabljanji zavoljo jezika rabe odločilnih zakonov in naredeb v posameznih slučajih ravnati po določenih justično-ministerskega ukaza od 15. marca 1862,

št. 865; od 20. oktobra 1866, št. 1861 in od 5. septembra 1867, št. 8636.

V Gradci, dne 12. oktobra 1881.

Waser m/p.

„Narod“ dostavlja: „Kaj določujejo navedeni justičnega ministerstva ukazi? Določajejo, v kratkem rečeno, da se imajo slovenske vloge, bodi-si v kazenskih, bodi-si v civilnih zadevah, sprejemati, da se imajo v ravno tistem jeziku reševati, da se imajo zapisniki s slovenskimi strankami pisati slovenski itd. Z jedno besedo, slovenski naš jezik je zadobil zopet tisto veljavo pri sodnijah, katera mu po vsej pravici gre. Gospod Waser pa je dobil nekaj, kar mu tudi po vsej pravici gre in kar mu prav iz najglobkejšega srca privoščimo. Hajdi, narodnjaki, zdaj na noge! Zahtevajte povsod pri sodnijah odločno, da se vam pišejo zapisniki slovenski, vlagajte slovenske vloge in zahtevajte strogo, da se vam tudi v slovenščini rešujejo! Postava velja uže od leta 1862, in nobeden sodnik na Kranjskem, spodnjem Štajerskem in spodnjem Koroškem se ne more s tem izgovarjati, da nij slovenščine zmožen. Če je nij zmožen, gre naj široko po svetu, pri nas pa nij sposoben službovati! Narodne naše duhovnike in učitelje pa prosimo, da to razsodbo pravnega ministerstva raztolmačijo pri prostemu ljudstvu. Še smo gospodarji na lastnej zemlji in ne bodemo več podlaga tujčevej peti.

Gospodu ministru dr. Pražaku, ki je vender jedenkrat nekaj napravil, pa kličemo: slava!“

Gospodarske stvari.

Južna železnica in trženje z lesom v Podravji.

III. Zadnjič razložene tarife za prevažanje lesa po južnej železnici so zaradi tega tako čudno nastavljene, ker ravnateljstvo misli, da tisti, ki največ nalaga lesa, tudi naj ima najmenjše plačilo za vožnino. To bi veljalo, ko bi bilo več železnic ali vožnih močij na razpolago. Ali temu ni tako. Kdor hoče iz Podravja les dalje pošiljati in z njim barantati, ta ga mora na južno železnico naložiti, posebno, ako trži v južne kraje ogerske. Tje se more les pošiljati le po južnej železnici ali po Dravi. Toda po Dravi vozijo flosarji samo pol leta; ostane toraj edino le južna železnica.

Dalje znano je, koliko lesa potrebuje južna Oggerska poprek, v dobrih letinah malo več, v slabih malo menje. Zato je tudi južnej železnici znano število vagonov, kateri se poprek z lesom ob Podravji za južno Oggersko naložijo. Njej se ni bati, da bi jih zgubila, pa tudi nadejati ne, da se jej število vagonov z lesom naloženih po-

množi. Južnej železnici je toraj vse jedno, ali les pošilja jeden liferant ali 100 liferantov. Ona dobi svoje primerno vsako leto jednake vožnine. Ali zo nas gozdne posestnike, menjše lesne trgovce ni vse jedno, kako ona tarife nastavlja. Ko bi vsem bile nastavljene jednake tarife, shajati mogli bi vsi. Sedaj pa menjši liferanti in posestniki propadamo ne na korist južnej železnici, ampak na dobiček velikim, večjidel judovskim liferantom.

Po naših mislih bila bi južna železnica še na dobičku, ako bi hotela vsem jednakih tarif dovoliti. Kajti mi ne zahtevamo najnižjih tarif, kakor jih ima jud Hirschler, namreč 1 gl. 20 kr., če naloži 1000 vagonov. Marveč mi smo zadovoljni, če se vsem z judom vred nastavi 1 gl. 40 kr. ali kaj podobnega. Ker je število naloženih vagonov vsako leto blizu jednako, dobila bi železnica mnogo več za vožnino, a nam bi pomagala izpod judovskega jarma. Reč je toraj jasna; prošnje so vložene, treba je le, da se uslišijo!

Nov način ozdravljanja vrančnega prisada in družih kužnih bolezni.

III. Naj v dokaz tega le en sam slučaj navedemo.

Pred tremi leti prikazal se je vrančni prisad v neki vasi na Franboskem, kjer ga uže več let ni bilo. Tri krave, ki so poginile, julija meseca leta 1878. so se zakopale na več hektarjev velik travnik na razne kraje; travnik je nekoliko visel. Kraj in velikost jam se še dan danes more zaradi sledečih znamenj določiti: okoli in okoli jame je razpoka, ker se je zemlja posedla in trava zaradi obilne gnojilne moče veliko lepše raste, ter je bolj temno zelena in sočnata. Skozi dve leti se je v raznih časih preiskavala zemlja na teh jamah in zmerom se je dokazala nazočnost trosa vrančnega prisada. Ker se je pa dvomilo o resničnosti te preiskave, dal je Pasteur okoli vsake take jame napraviti ograjo, v katere so potem 4 ovce zaprli. Nadzorovati ta poskus, napravile so se v bližini tudi taki prostori, kamor se jo zaprlo tudi po 4 ovac iz iste čede. Začetek tega poskusa bil je 18. avgusta 1880, toraj celi 2 leti potem, ko so kravo zakopali. — In gledite! — uže 25. avgusta je prva ovca za vrančnim prisadom poginila, katera je živela nad jamo pokopane krave; za njo šle so tudi druge. — Tako je tudi teorija Pasteur-čeva o raztrošenju vrančnega prisada popolnem dokazana.

Da se toraj enake kužne bolezni ne širijo, treba je živino, ki je poginila za vrančnim prisadom, zakopati tam, kjer je slaba zemlja in kjer se živina ne pase. Še bolje je, se ve da, mrhovino z živim apnom ali pa z drugimi kemičnimi pripomočki popolnem sožgati in potem zakopati, kakor postava velewa.

Podlaga za postopanje proti tej bolezni je dana, gosposka in posamezni gospodarji naj pa zato skrbijo, da se vse natančno zgodi, kar je